

Routekaart

Context

Deze routekaart vloeit voort uit het advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd, die er bij de vijfhoekpartners op aandrang om in een routekaart uit te werken hoe partijen opvolging en invulling geven aan de adviezen.

Doel

De routekaart geeft antwoord op de vragen: waar bewegen we naartoe, hoe doen we dat en hoe meten we of we onze doelen behalen?

In deze routekaart identificeren we – aan de hand van de adviezen van de Deskundigencommissie – vijf prioriteiten waar we ons de komende tijd in het bijzonder op richten:

1. We faciliteren en ondersteunen een sterke sociaal-pedagogische basis;
2. We creëren stevige lokale teams die zelf hulp bieden;
3. We dringen het gebruik van aanvullende jeugdhulp terug;
4. We zorgen voor minder uithuisplaatsingen en minder gesloten jeugdhulp;
5. We verbeteren de kwaliteit van de jeugdzorg.

Dit zijn geen nieuwe doelstellingen: het gaat om aanscherping, concretisering en intensivering van de acties uit de Hervormingsagenda waarvan we verwachten dat ze – in samenhang – het meest (kunnen) bijdragen aan de transformatie in het jeugddomein. Hier gaan we actiever op sturen. Het doel van deze routekaart is dus nadrukkelijk niet om *alle* acties die in gang zijn gezet met de Hervormingsagenda te benoemen en volgen – al gaan we daar de komende tijd ook volop mee door, parallel aan de uitvoering van de in de routekaart benoemde prioriteiten.

Eigenaarschap

De routekaart wordt gedragen door de gehele vijfhoek. Partijen voeren weliswaar ieder eigen acties uit, maar we dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de beoogde beweging, zoeken elkaar op om acties te versterken, houden elkaar scherp en bespreken of/waar bijsturing nodig is.

Data en monitoring

De Deskundigencommissie riep betrokken partijen op om data en monitoring beter op orde te brengen. Dit proces is in gang gezet, maar vraagt tijd. Om te achterhalen of we de doelstellingen uit deze routekaart bereiken, gebruiken we daarom informatie die al voor handen is, op korte termijn beschikbaar wordt of die we eenvoudig kunnen ophalen. In dit document staat op hoofdlijnen hoe de monitoring per actielijn eruitziet, met een beperkte selectie indicatoren per actielijn. Daarnaast geven we een uitgebreidere monitor van de Hervormingsagenda vorm.

Toelichting

- Voor de helderheid is ervoor gekozen de actielijnen in dit document los van elkaar te beschrijven. In de praktijk hangen de beoogde bewegingen sterk met elkaar samen en horen ze elkaar te ondersteunen.
- Partijen uit de vijfhoek werken doorlopend, elk vanuit hun eigen perspectief, aan de transformatie. Om de routekaart behapbaar te houden, selecteren we per actielijn een beperkt aantal acties waarvan we de meeste impact verwachten. Reguliere activiteiten van betrokken partijen (betrokkenheid bij netwerken, overlegtafels etc.) zijn derhalve niet opgenomen. Hetzelfde geldt voor de talloze goede voorbeelden en pilots in het veld: die worden in het kader van de Hervormingsagenda gevolgd, gestimuleerd en gedeeld, maar

zijn hier niet opgenomen (tenzij ze beschouwd worden als een intensivering die aansluit bij de gekozen prioriteiten).

- Het doel van de routekaart is om beweging te stimuleren en zo de geformuleerde doelen te bereiken. Het benoemen van losse acties kan dan een instrumentele benadering lijken. Hiervoor is evenwel gekozen om de routekaart actiegericht te maken. Het is uiteraard noodzakelijk dat de verantwoordelijke partijen ervoor zorgen dat opgeleverde producten hun plek vinden in de praktijk.
- Het betrekken van het cliënt- en naastenperspectief is van belang bij alle acties, en is daarom niet separaat onder één van de actielijnen ondergebracht.

Actielijn 1: We faciliteren en ondersteunen een sterke, inclusieve sociaal-pedagogische basis

➤ Doel: welke beweging willen we realiseren?

We willen dat kinderen en jongeren zo gewoon mogelijk opgroeien. Onzekerheden, dilemma's en tegenslagen horen daar gewoon bij. Al te lang ligt de focus op het individu dat mee moet in collectieve normen op school en in de (prestatie)samenleving. Kinderen en jongeren die daar niet aan voldoen, worden nu te snel apart gezet of in een formeel (jeugd)hulptraject geplaatst. Dit moet anders. Ook de Deskundigencommissie stelde dat de oplossing voor de grote vraag naar jeugdhulp vooral ligt in de systemen buiten de jeugdzorg: in het gezin, op school, en in de samenleving.

Dit vraagt een andere benadering van opvoed- en opgroevraagstukken. Onze inzet begint met het versterken van de sociaal-pedagogische basis: een samenhangend geheel van inclusieve en veilige scholen en kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, schoolmaatschappelijk werk, jongerenwerk, sportverenigingen, ontmoetingsplaatsen en niet in de laatste plaats de opvoeders zelf. Daarmee sluiten we aan bij de leefwereld van kinderen, jongeren en gezinnen. Partijen uit de vijfhoek kunnen hieraan elk vanuit hun eigen rol een bijdrage leveren. Ook het onderwijs en kinderopvang zijn van belang.

Deze inzet sluit aan bij de stelling van de Deskundigencommissie dat jeugdhulp aanpalend moet zijn aan andere levensdomeinen (zoals wonen, bestaanszekerheid, onderwijs), en niet andersom. Hiermee kan een deel van de vraag naar jeugdhulp op een andere, meer passende manier worden opgepakt.

➤ Actie: wat gaan we doen?

Wat	Wie	Wanneer
Kennisdeling over versterken van de sociaal-pedagogische basis O.a. webinars, samenwerkingsgids, werkateliers (gericht op het versterken van bestuurlijke samenwerking)	VNG (i.s.m. partners in onderwijs, kinderopvang, jeugd en welzijn)	Gestart in 2025, vervolg in 2026 e.v.
Ontwikkeling ' Sociale agenda voor Nederland ' Dit traject overstijgt het jeugddomein en valt buiten scope van de stuurgroep Hervormingsagenda. Een meerjarige integrale agenda (rondom o.a. zorg/welzijn, onderwijs, bestaanszekerheid en wonen) wordt door de vijfhoek wel beschouwd als essentiële pijler voor de gewenste verbreding en derhalve relevant geacht voor de routekaart. Afgesproken is bovendien dat het rijk ervoor zorgt dat bij nieuwe beleidsvoornemens en regelgeving de effecten op jeugdhulp worden meegewogen in het gebruikelijke besluitvormingsproces.	Rijk (VWS, SZW, OCW, JenV, BZK, VRO) en VNG	Contouren gereed in 2026

Brede aanpak jeugd en gezin voor gemeenten Focus op 3 actielijnen (kinderrechten, pedagogische basis, community building) om nieuwe raadsleden en colleges handelingsperspectief te bieden bij het (door)ontwikkelen van hun aanpak rondom jeugd en gezin, samen met partners.	VNG	Gereed Q2 2026
Agenda verbinding jeugddomein – bestaanszekerheid Biedt gemeenten handvatten voor het beter verbinden van het jeugddomein en bestaanszekerheid.	VNG	Gereed Q1 2026
(Noodzaak van) een sterke sociaal-pedagogische basis wettelijk verankeren In wetgeving worden tevens spiegelbepalingen opgenomen die zorgen voor een sterkere verbinding tussen de Jeugdwet en het onderwijs.	VWS	Q1 2026 (start consultatie reikwijdte)
Opstellen en uitvoering geven aan gespreksdocument 'Normaliseren en versterken van het normale leven'	SBJ	Q4 2025
Maatschappelijke dialoog uitbreiden SBJ jagen de maatschappelijke dialoog aan, voeren het gesprek met professionals en versterken het vakmanschap op het werken samen met de soc. pedagogische basis. VNG/gemeenten en VWS: ontwikkelen een lokale tool om de stap van praten naar alternatieve vormen van ondersteuning te kunnen zetten	SBJ, VNG, VWS en KBL (o.a. via leerlijn informele steun)	SBJ is gestart in 2025, vervolg in 2026 e.v. Ontwikkeling tool start in 2026
Landelijk Vertelpunt 'samen leren van lokale verhalen' Verzamelen van verhalen over hoe lokale teams werken aan hun brede opdracht om (i.c.m. kwantitatieve data) betekenisvolle informatie over de ontwikkeling van lokale teams te genereren.	Associatie Wijkteams	

- Sturen en meten: hoe gaan we de beweging monitoren om te kunnen (bij)sturen

We realiseren ons dat het 'meten' van de (impact van) een sterke sociaal-pedagogische basis niet eenvoudig is. De mogelijkheden zijn beschreven in 'Metten en monitoren in de pedagogische basis: verkenning van concept, kansen en risico's' (VNG, 2025).

Indicator	Bron
Welzijnsontwikkeling totale populatie jeugd	Als vertrekpunt zijn de volgende gegevens beschikbaar: Emotioneel welbevinden RIVM Emotioneel mentaal welbevinden RIVM Mentale gezondheid onder de jongvolwassenen RIVM Om ontwikkeling te kunnen monitoren, dienen aanvullende gegevens verzameld te worden.

Actielijn 2: We creëren stevige lokale teams die zelf hulp bieden

- Doel: welke beweging willen we realiseren?

We willen dat kinderen, jongeren en gezinnen die behoefte hebben aan ondersteuning laagdrempelig en dichtbij huis terecht kunnen. We werken daarom toe naar stevige lokale teams in elke gemeente, die beschikken over een breed repertoire aan deskundigheid en vanuit die brede integrale blik kijken naar de context van de hulpvraag. Het lokale team ondersteunt bij het organiseren van hulp en ondersteuning thuis, in het onderwijs, online enzovoort. Daarnaast biedt het lokale team zelf hulp en betreft het waar nodig extra expertise. Ze staan naast de inwoners, samen beslissend, maar niet overnemend, waarbij er zo min mogelijk kinderen doorverwezen worden naar individuele maatwerkvoorzieningen (en er ook weer afgeschaald kan worden). Daarnaast willen we dat als een doorverwijzing nodig is, dit waar mogelijk verloopt via (of in afstemming met) het lokale team en dat daarbij gebruik wordt gemaakt van gecontracteerd aanbod.

Het lokale team staat niet op zichzelf, maar werkt nadrukkelijk in verbinding met lokale partners (zoals de huisarts, welzijn, onderwijs, kinderopvang, jeugdhulpaanbieders) en verhoudt zich daarin qua vorm, samenstelling en aanpak tot de lokale maatschappelijke opgave. Het lokale team heeft ook een rol in het voorkomen van uithuisplaatsingen en werkt samen met partners in het veiligheidsdomein (zoals Veilig Thuis en jeugdbescherming, in lijn met het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Bij de verdere ontwikkeling van lokale teams wordt ook rekening gehouden met de afspraken in het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (met name deelname lokale teams in hechte wijkverbanden).

Hiermee dragen we zorg voor de door de Deskundigencommissie bepleitte gezaghebbendheid van lokale teams die werken vanuit een heldere taakopdracht.

➤ Actie: wat gaan we doen?

Wat	Wie	Wanneer
Convenant stevige lokale teams In eerste instantie bevat het convenant een bestuurlijke hoofdtekst en afspraken rondom jeugd; insteek is dit later te verbreden met modules over volwassenen (Wmo en Bestaanszekerheid) en onderwijs/kansengelijkheid.	VNG (i.s.m. andere partijen vijfhoek)	Ondertekening module jeugd Q1 2026, uitwerking andere modules in de loop van 2026
Wettelijke verankering lokale teams In de Jeugdwet (en de Wmo 2015) wordt de entiteit lokale team vastgelegd ("dat er een lokaal team is") en een aantal taken, waaronder vraagverheldering en het verlenen van (vrij toegankelijke) basishulp. Dit moet de ontwikkeling van lokale teams in alle gemeenten versterken.	VWS	Q1 2026 (start consultatie reikwijdte)
Samenwerkingsafspraken over verbinding huisartsen, jeugdartsen en lokale teams + verankering in de wet.	LHV, AJN, VNG, VWS	Gereed Q4 2025
Handreiking domeinoverstijgend werken voor gemeenten	VNG	Publicatie jan/feb 2026
Ondersteuning gemeenten bij (door)ontwikkeling stevige lokale teams	VNG/OZJ	2026 en verder
Uitvoeren acties m.b.t. de doelgroep jeugdigen met een levenslange, levensbrede beperking : 1. Ontwikkelen van een kennisdossier of werkpakketten o.b.v. uitkomsten van actieonderzoek levenslang, levensbreed. 2. Implementatie van het toekomstgericht perspectiefplan 3. Lerende praktijken om formele en informele zorg bij elkaar te brengen	VWS, VNG/OZJ, KBL, kennisinstituten	2026 en verder
Handreiking ondersteuning professionals werken in / samenwerken met stevige lokale teams	SBJ, AW, VNG	2026

➤ Sturen en meten: hoe gaan we de beweging monitoren om te kunnen (bij)sturen?

Indicator	Bron
% verwijzingen via lokale teams (t.o.v. andere verwijzroutes)	Beleidsinformatie CBS en verdiepend onderzoek kostenontwikkeling
Aanwezigheid stevig lokaal team dat zelf basishulp verleent in % gemeenten	In ontwikkeling: - Onderzoek naar stand van zaken stevige lokale teams (start Q4 2025) - Jaarlijkse monitoring en evaluatie stevige lokale teams (zoals voorzien in governance paragraaf convenant)
% doorverwijzingen door lokaal team naar individueel maatwerk (t.o.v. totaal aantal hulpvragen dat bij lokaal team binnenkomt)	Beleidsinformatie CBS en verdiepend onderzoek kostenontwikkeling

Actielijn 3: We dringen het gebruik van aanvullende jeugdhulp terug

- Doel: welke beweging willen we realiseren?

Dat 1 op de 7 jongeren momenteel gebruik maakt van jeugdzorg, vinden we onwenselijk in het licht van het beschikbare budget en personeel, en bovenal vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt. We werken daarom een samenhangend pakket aan maatregelen uit om het aantal individuele maatwerktrajecten fors terug te dringen, evenals de intensiteit, duur en kosten daarvan. Hiertoe formuleren we in de nabije toekomst concrete doelstellingen. Door hier stevig op te sturen, beogen we minder inzet van langdurige en/of intensieve jeugdhulp en vermindering van de uitgaven.

Met deze stappen geven we opvolging aan het advies van de Deskundigencommissie om mensen en middelen in te zetten voor hulp aan de meest kwetsbare jeugdigen zodat deze niet tussen wal en schip vallen en goed geholpen worden. Dit betekent nadrukkelijk *niet* dat anderen niet geholpen worden; hulpvragen die niet met een individuele maatwerk-voorziening beantwoord hoeven te worden, adresseren we op een andere manier. Daarvoor is het cruciaal dat ook actielijn 1 en 2 goed van de grond komen.

- Actie: wat gaan we doen?

Wat	Wie	Wanneer
Aanscherping wetsvoorstel reikwijdte , gericht op terugdringen individueel jeugdhulpgebruik.	VWS	Q1 2026 (start consultatie)
Samenhangend pakket aan maatregelen gericht op het beter beheersbaar maken van het individuele jeugdhulpgebruik. Gericht op 4 lijnen: inhoudelijke afbakening, kwaliteit, toegang, macrobudgetsturing. Hierin wordt samenhang gezocht met het wetsvoorstel reikwijdte en het nieuwe financieringsmodel Wmo/Jeugd. Ook de rol van inkoop/contractering wordt hierin meegenomen.	VWS/VNG (in afstemming met vijfhoek)	Q4 2025 – Q2 2026
Transformatie aanbod (duur, groepsbehandeling, innovatie), met goede aansluiting op stevige lokale teams	BGZJ (in afstemming met rijk en VNG)	PM: nader te bepalen
Uitwerking sturen op trajectduur	VWS, VNG, BGZJ, SBJ	PM: nader te bepalen
Uitwerking waakvlamfunctie in combinatie met consultatiefunctie	AW, SBJ, NL GGZ	PM: nader te bepalen

- Sturen en meten: hoe gaan we de beweging monitoren om te kunnen (bij)sturen?

Indicator	Bron
Minder maatwerkvoorzieningen (aantal, kosten en duur)	Uitgavenonderzoek en Beleidsinformatie jeugd
Percentuele verdeling doorverwijzing naar maatwerkvoorziening	Verdiepend onderzoek uitgavenontwikkeling
Afname totale uitgaven aan jeugdzorg	Uitgavenonderzoek (kostenontwikkeling 2024 en prognose 2025-2026)
Transformatie van het aanbod in de jeugdzorg	Indicator nader te bepalen afhankelijk van de invulling van verdere afspraken hierover.
Afname van het aantal cliënten en kosten ongecontracteerd aanbod	Verdiepend onderzoek uitgavenontwikkeling
Monitoren vastgelopen casuïstiek (op hoeveelheid, duur tot het is opgelost, zorgvormen waar dit vooral speelt)	Kwalitatief onderzoek (via RET's)

Actielijn 4: We zorgen voor minder uithuisplaatsingen en minder gesloten jeugdhulp

- Doel: welke beweging willen we realiseren?

We streven naar een stabiele basis voor zoveel mogelijk kinderen, waarin kinderen in de regel thuis hulp ontvangen en alleen in uitzonderlijke situatie uit huis geplaatst worden. Waar het gaat om residentiële zorg, willen we toewerken naar een zo thuis mogelijke, regionaal georganiseerde kleinschalige vorm.

Dit betekent dat we toewerken naar zo dicht mogelijk bij nul uithuisplaatsingen en nul gesloten plaatsingen. We gaan verder met de afbouw van jeugdzorgPlus en zorgen voor passende, effectieve en doelmatige alternatieven. Daarnaast dringen we het aantal doorplaatsingen terug.

Op deze manier spelen we in op het advies van de Deskundigencommissie om de druk op de zorgvuldige afbouw van de gesloten jeugdhulp te houden

- Actie: wat gaan we doen?

Wat	Wie	Wanneer
Voltooien transformatie: afbouw jeugdzorgPlus en ontwikkelen van alternatief aanbod (zoveel mogelijk ambulant)	VWS, BGZJ, VNG, SBJ	
Versterken vakmanschap professionals in residentiële zorg	SBJ i.s.m. FACTOR-I en KBL	Start Q1 2026

- Sturen en meten: hoe gaan we de beweging monitoren om te kunnen (bij)sturen?

Indicator	Bron
Afname aantal uithuisplaatsingen	Toeleidingssysteem Jeugdzorg Nederland
Afname aantal doorplaatsingen	N.t.b. (mogelijk CBS met aanvullende duiding)
Afname aantal plaatsingen en capaciteit gesloten jeugdhulp	Toeleidingssysteem Jeugdzorg Nederland
Aard en omvang alternatief voor gesloten jeugdhulp	Onderzoek alternatief voor gesloten jeugdhulp

Actielijn 5: We verbeteren de kwaliteit van de jeugdzorg

➤ Doel: welke beweging willen we realiseren?

We streven naar het bieden van tijdige, passende en effectieve hulp, passend bij de context. Niet elke hulpvraag heeft een zorgaanbod – ook dát hoort bij het leveren van kwaliteit.

Momenteel is de effectiviteit van geboden jeugdhulp goeddeels onbekend. We streven ernaar om kennis die wel beschikbaar is, bijvoorbeeld over *evidence based* interventies, beter toe te passen. Hulp die aantoonbaar niet werkt, gaan we niet meer inzetten. We zorgen ervoor dat hulp niet langer duurt dan noodzakelijk is en primair is gericht op het versterken van zelfredzaamheid, al dan niet met een afbouwperiode om terugval of escalatie te voorkomen. Over het geheel genomen moet dat leiden tot een afname van het totale jeugdzorggebruik (zoals beschreven in actielijn 3).

Het streven naar kwaliteit begint met inzicht: doorlopende data en monitoring (waar cliëntervaring ook een plek in krijgt), het bij elkaar brengen van kennis en het voortzetten van de inzet op standaardisatie. We geven dit op een slimme manier vorm, zodat de (ervaren) lasten in registratie, declaratie en verantwoording niet oplopen.

Met deze beweging dragen we bij aan de door de Deskundigencommissie beoogde inzet op eenduidige kwaliteitseisen, prestatie-indicatoren en frequente momenten van monitoring en evaluatie. Dat geeft ons meer inzicht in vraag en (kwaliteit van) aanbod, zodat we beter kunnen sturen.

➤ Actie: wat gaan we doen?

Wat	Wie	Wanneer
Uitvoeren leeragenda Kwaliteit en Blijvend Leren + traject naar gedragen fundament voor kwaliteit Nb. de leeragenda is breed opgezet en heeft raakvlakken met alle actielijnen	KBL en alle betrokken jeugdhulppartners	Leeragenda gereed Q4 2025, daarna uitvoeren
Uitvoeren onderzoek ' Beter doen, beter laten, beter onderzoeken ' en uitkomsten onder de aandacht brengen en bespreken met het veld	SBJ i.s.m. KBL	Gestart Q3 2025, uitvoering t/m zomer 2026
Verkenning om beroepsstandaarden zorgdomein (m.n. SKJ / BIG) en sociaal domein meer met elkaar in lijn te brengen	SBJ (i.s.m. KBL en Associatie Wijkteams)	Eind 2026
Verbetering data & monitoring	VWS en VNG (in afstemming met vijfhoek)	Gestart, doorlopend in 2026 e.v.

➤ Sturen en meten: hoe gaan we de beweging monitoren om te kunnen (bij)sturen?

Indicator	Bron
-----------	------

Jeugdige ervaart hulp als helpend (o.a. cliënttevredenheid, doelrealisatie, zelfredzaamheid en participatie, herhaald beroep)	CBS (beschikbaar vanaf januari)
PM: kwaliteitsindicatoren worden nog nader ingevuld, ook in overleg met KBL. Aanvliegroute kan via 4 actoren: gemeente (bv inkoopafspraken), aanbieders (bv stimuleren in eigen organisatie), professional (bv werkt conform effectief bewezen elementen, evaluatie tussentijds, ruimte leren) en de client/ouder (bv tevredenheid, doel behaald).	Onderzoek kwaliteit en waar mogelijk aansluiten bij bestaande bronnen
Tevredenheid ouders	Ieder(in)